

Litteraation numero: 103161/113
Äänitteen nimi: Hyvä kysymys 29 master 1
Äänitteen kesto: 34 min
Litteroitu: Tutkimustie Oy 30.08.2023

Puhujien merkinnät: Matti Keränen
Tapio Koskimies
Markus Malila
Pekka Toveri

Muut merkinnät: (-) Pois jäänyt sana tai sanan osa
(--) Pois jäänyt jakso
(sana) Epäselvä sana tai jakso
[hakasulkeet] Litteroijan kommentti

Huomautukset: --

[rauhallista musiikkia, vaimenee taustalle]

Matti Keränen: Tervetuloa kuuntelemaan Hyvä kysymys -podcastia. Tämä on podcast, joka auttaa tekemään parempia päätöksiä. Tässä jaksossa käsitellään sitä, mitä katastrofiin päättyneestä Afganistanin rauhanturvaoperaatiosta pitäisi oppia ja minkälaisia päätöksiä Suomella on edessä nyt Naton jäsenenä. On selvää, että Afganistanin operaation jälkeen rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan suunnittelu, päätöksenteko ja ylipäätään se, mitkä tavoitteet operaatiolle asetetaan, vaativat uutta ajattelua. Minä olen Matti Keränen.

[rauhallista musiikkia, musiikki vaimenee]

Matti: Tervetuloa Hyvä kysymys -podcastiin Comprehendumin tutkimusjohtaja Tapio Koskimies. Johdit tutkimusryhmää, jonka tehtävänä oli selvittää sitä, miten vaikuttavaa Suomen osallistuminen Afganistanin operaatioon oli ja miten tätä vaikuttavuutta voisi tulevaisuudessa huomioida paremmin jo suunnitteluvaiheessa, operaation aikana ja miten kriisinhallintaoperaatioiden vaikuttavuutta voisi mitata aikaisempaa selkeämmin. No tuo Afganistanin yli 20 vuotta kestänyt rauhanturvaamisen ja kriisinhallinnan operaatio, se oli miltei täydellinen epäonnistuminen vaikuttavuuden kannalta. Mutta yritetään alkuun etsiä jotain positiivista, jos sellaista on mahdollista löytää. Niin Tapio Koskimies, oliko tuossa operaatiossa mitään, josta voisi sanoa, että Suomi ja länsimaiden liittouma onnistui vaikuttamaan positiivisesti Afganistanin tilanteeseen?

Tapio Koskimies: No, siis kyllähän siellä alkuvaiheessa oli ihan positiivista kehitystä. Siellähän saavutettiin paikalliskylätasolla edistymistä. Se PRT-toiminta, mitä siellä lähdettiin tekemään, ja CIMIC-toiminta, niin sehän oli tämmöistä ruohonjuuritason hyvän tekemistä. Jälleenrakentamista ja terveystalouksien ja muiden palvelujen tarjoamista, neuvontaa, maataloustukea ja tämäntyyppistä. Joka kyllä siis silloin, sanotaan ensimmäisen vuosikymmenen aikana, niin saavutti ihan lupaaviltakin näyttäviä tuloksia. Mutta sehän sitten osoittautui väliaikaiseksi. Että siellä se eka vuosikymmen oli vähän rauhallisempaa aikaa. Ja sitten kun se alkoi, Talibanin ote taas, tai se ryhtyi aktivoitumaan ja se rupesi vaikuttamaan turvallisuustilanteeseen, ja sitten sitä kautta sillä alkoi sitten olla vaikutuksia myös tähän ruohonjuuritason elämään. Alkuvaiheessa oli siis aika positiivisia näkymiäkin.

Matti: Niin silloin helmikuussa vuonna 2002, kun YK:n mandaatilla aloitetusta ISAF-operaatiosta päätettiin Suomessa, oli kulunut vain alle puoli vuotta syyskuun yhdeksentoista terrori-iskuista. Eduskuntahan hyväksyi tämän operaatioon osallistumisen yksimielisesti. Mutta mitkä olivat ne tavoitteet tai ne muutostavoitteet Afganistanissa ja afganistanilaisten elämässä, joilla tuo yksimielinen päätös Suomessa eduskunnassa perusteltiin?

Tapio: No se oli sentyyppisiä, yleistä hyvän tekemistä. Siis turvallisuustilanteen vakauttamista siellä. Sitten pyrittiin siihen, että sen maan oma hallinto, joka siis ensin piti tietysti rakentaa uudestaan, että se voisi sitten ottaa vastuuta tästä tilanteesta ja sen kehittämisestä. Ja sitten oli tietenkin tämmöisiä yleishumaaneja tavoitteita. Että siis tämmöinen kehitysapu, kehitysyhteistyö, sen aloittaminen siellä sitten. Tämmöisiä ihmisoikeusasioita, jotka on meille suomalaisille ja länsimaisille tärkeitä tavoitteita, tämän YK:n päätöslauselman 1325 "Naiset, rauha ja turvallisuus" mukaisia asioita. Ja sitten tietenkin tämmöinen taloudellinen auttaminen siellä, koska maa oli sodan keskellä. Tai siellä oli juuri saatu kukistettua aikaisempi hirmuhallinto eikä uutta ollut vielä tilalla.

Matti: Kysyttiin missään vaiheessa paikallisilta, että minkälaisia jälleenrakentamista ja koulutusta ja apua he itse asiassa kaipaivat?

Tapio: No sehän se vähän ilmeisesti oli yksi ongelma, että heiltä ei kovin paljon kyselyä. Että se on niin kuin sanonta kuuluu, että afgaanit haluttiin kuskien penkille, mutta sitä ei koskaan tehty. Vaan kyllä se ohjakeset ja tämä johto oli koko ajan tämän läntisen liittouman käsissä ja ohjauksessa. Ja paikallisilta varmaan siellä ihan ruohonjuuritasolla sitten, niiden mielipiteet tuli esille ja niitä varmaan otettiin huomioon. Mutta kyllä nämä suuret linjat oli ihan selkeästi länsijohtoista. Ja se oli varmaan yksi suurimmista epäonnistumisen syistä, että näitä paikallisten mielipiteitä ja käsityksiä ei otettu huomioon ainakaan riittävässä määrin. Se johti sitten monilla alueilla epäonnistumisiin.

Matti: Yksi esimerkki tästä jälleenrakentamisen ongelmasta oli nimenomaan se konkreettinen rakentaminen. Eli rakennettiin uusia rakennuksia, taloja, joilla pyrittiin voittamaan paikallisten luottamusta, että länsijoukot tuovat sinne uutta hyvää kykyä rakentaa pommitetut alueet uudestaan ja kehittää sitä yhteiskuntaa. Siinä paikalliset katsoivat vierestä, kun länsijoukot rakensi alueelle, jossa tiedettiin, että tulvat tulee ja tuhoaa ne talot myöhemmin. Niin mitä teidän tutkimus sanoo tästä, että mistä tämä syntyi?

Tapio: No se varmaan kertoo siitä, että ei ollut kuunneltu paikallisia ihmisiä riittävästi, että mitä he oikeasti halusivat. Ja ne olisi voineet tuossa tapauksessa kertoa, että mihin kohtaan ei ainakaan kannata rakentaa. Ja kun ei kuunneltu, niin sitten tämmöisiä mokia tuli. Tosin se PRT-toiminta, jossa siis suomalaiset pääasiassa olivat, se Provincial Reconstruction Team -toiminta, niin siinä oli muutakin kuin rakentamista. Siinä oli myös tämmöistä neuvonantoa ja kaikenlaista hyvän tekemistä, että se rakennustyö oli yksi osa sitä. Maatalousneuvontaa annettiin ja rakennettiin paikallisia palveluja, terveyspalveluja ja tämmöistä, yritettiin mahdollisimman tämmöistä konkreettista. Sehän oli semmoista, jonka tavoitteena oli tämmöinen hearts and minds -toiminta, jolla saadaan verrattaen nopeasti jotakin näkyviä tuloksia aikaan, jolloin paikalliset ihmiset voisivat huomata, että nämä on hyväntekijöitä eikä pahantekijöitä.

Matti: Kuten sanoit, niin Suomessa korostuu esimerkiksi naisten aseman parantaminen, naisten kouluttaminen, naispoliisien kouluttaminen. Mutta tämä ei ollut aivan ongelmattonta. Se, mitä oikeasti sitten lopulta saatiin aikaan, oli jotain ihan muuta kuin se, mitä esimerkiksi naisten kouluttamisella poliiseiksi tavoiteltiin. Niin mitä ongelmia tässä naispoliisien kouluttamisessa ilmeni?

Tapio: No sehän oli ilmeisesti ihan alusta alkaen se projekti tuomittu epäonnistumaan. Että sehän oli siis pääasiassa EU:n hanke, se EUPOL-operaatio, joka tähtäsi siis poliisikoulutuksen lisäksi myöskin oikeushallintoon ja oikeusvaltioperiaatteiden toteuttamiseen siellä. Että siellä ryhdyttiin kouluttamaan poliiseja. Ok, se oli ihan hyvä. Mutta siinäkin oli sitten se ongelma, että koulutettavat monesti ei olleet oikein valmiita siihen koulutukseen. Suurin osa oli lukutaidottomia, kirjoitustaidottomia. Että se oli yksi näistä asioista, mikä sitten ilmeni siellä, että ne olisi ensin pitänyt opettaa lukemaan ja kirjoittamaan, että niitä olisi voitu sen jälkeen kouluttaa poliiseiksi. Ja sitten siellä se poliisitoiminnan tausta oli kanssa hankala, koska aikaisemman hallinnon aikana poliisit oli edustaneet näitä paikallisia sotaherroja ja niiden puolisuolaalisia joukkioita. Ja niiden maine ylipäänsä koko maassa oli hyvin huono. Niitä pidettiin mielivaltaisina ja lähinnä paikallisten ihmisten sortajina. Ja sitten kun näihin samoihin tehtäviin ryhdyttiin kouluttamaan uutta väkeä, niin koko poliisitoiminnalla oli valmiiksi huono maine siellä. Ja sitten kun naisia ruvettiin siihen kouluttamaan, niin se oli kanssa ihan selvä virhearvio, koska siinä maassa ei ollut mitään perinnettä sille, että naisia toimii tuommoisissa tehtävissä. Siinä ajateltiin vaan, että länsimaisten naisten aseman parantamiseen tähtäävien tavoitteiden toteuttamisessa tehdään tämmöistä nyt sitten, ja koulutetaan Afganistanissa naisia poliiseiksi, vaikka se oli täysin uutta siinä kulttuurissa. Ja se johti sitten monenlaisiin ongelmiin. Että nämä naiset, joita sitten koulutettiin poliiseiksi, ne ei saavuttaneet minkäänlaista kunnollista valmiutta sen tehtävän toteuttamiseen. Heitä paikallistasolla halveksittiin, perheen kunnia meni siinä, että nainen tuli tämmöiseen tehtävään. He jo altistuivat siis väkivallalle, heitä jopa surmattiin. Eli se oli siis täysi katastrofi koko se koulutusprojekti tässä suhteessa.

Matti: No tämä juontaa sinne operaation suunnitteluun. Sen lähtökohdat vaikuttaa olleen aika lailla väärät?

Tapio: Joo, näin voi varmaan sanoa. Että tuossa poliisikoulutuksessa, siellähän poliiseja koulutti myöskin Nato. Se oli semmoinen NTM-A, NATO Training Mission-Afghanistan, joka koulutti myös poliiseja. Tai siis poliiseja koulutettiin monella eri taholla ja sitten nämä tahot eivät keskenään oikein koordinoineet sitä hommaa riittävästi. Ei ollut sovittu kuka määrittelee linjat, mitä tehdään, ketä koulutetaan ja kuka johtaa. Ja sitten oli tosiaan tämä EUPOL-operaatio. Että siinä vähän paistaa läpi semmoinen suunnittelemattomuus, jossa haluttiin vaan osoittaa, että mennään parantamaan naisten asemaa tälläkin tavalla. Se johtikin naisten aseman huonontumiseen.

Matti: Niin, tässä täytyy muistaa se konteksti, missä ehkä elettiin silloin syyskuun yhdennentoista terrori-iskujen jälkeen oikeastaan koko 2010-luku ja aina tuonne 2020-luvulle saakka, että länsimaat tuntui menevän sellaiseen jonkinlaiseen hybridiseen suorastaan siinä, että jotain pitää tehdä terrorismin kitkemiseksi ja terrorismin vastaisessa sodassa. Sumeniko meillä jotain ajattelukyky siinä samalla?

Tapio: [pieni naurahdus] Joo, hyvä kysymys. En mä usko, että se ajattelukyky ehkä sumeni, mutta se oli kuitenkin se terrorismin vastainen sota, minkä Yhdysvallat aloitti sitten tämän 9/11 jälkeen, niin se oli niin läpitunkeva ja läpileikkaava kaikkien mielessä, että nyt lähdetään hoitamaan tämä ongelma pois päiväjärjestyksestä. Tämä yhteiskunnan rakentaminen Afganistanissa, se tuli sitten vähän niin kuin sen jälkeen ja sen sivussa semmoisena kylkiäisenä. Ja pääasia oli siis terrorismin vastaisen sodan käyminen, johon sitten Yhdysvallat sai paljon muita maita mukaan. Ja he asettivat sen kysymyksen sillä tavalla, että oletteko meidän puolella vai meitä vastaan. Ei ollut muita vaihtoehtoja. Niin yleensä länsimaat valitsivat sen puolella olemisen ja se tarkoitti lähtemistä sinne tavalla tai toisella mukaan.

[rauhallista musiikkia, musiikki vaimenee]

Matti: Kun haastattelitte tätä tutkimusta tehdessänne myös operaatioon osallistuneita, mitä he kertoivat siitä todellisuudesta, missä he toimivat siellä? Että oliko meillä oikea kuva Suomessa, YK:ssa tai Natossa siitä, mitä siellä todellisuudessa tapahtuu?

Tapio: No siis voi olla, että se kuva täällä päässä ei välttämättä ehkä vastannut sitä todellisuutta siellä alueella. Koska sieltähän, kyllä raportoitiiin siis Suomeenkin valtavasti, siis tätä kriharaporttia tuli valtavat määrät. Mutta ne oli sentyyppistä raportointia, että siellä tilastoitiin erilaisia suoritteita, mitä oli tehty ja mitä oli saatu aikaan ja

tämäntyyppisiä. Mutta ei niissä otettu kantaa, että saavutetaanko tällä mitään. Se oli enemmän tuommoista tapahtumien kirjaamista.

Matti: No tietoa raportoitiin, kerrottiin tuloksista. Oliko se tieto relevanttia ja johtiko se tarpeellisiin muutoksiin? Esimerkiksi naispoliisien kouluttaminen, rakentaminen tai tämä muu toiminta, niin jos huomattiin, että tämä ei toimi, niin vaikuttiko se mitenkään?

Tapio: No siis semmoinen käsitys on, että ehkä ensinnäkin se tieto näistä epäonnistumisista ei välttämättä tullut tänne päähän, ja jos tulikin, niin se ei ainakaan vaikuttanut mitenkään korjausliikkeitä aikaansaavalla tavalla. Semmoisista ei ole havaintoa, että olisi ryhdytty mihinkään olennaisiin muutoksiin siinä. Tämä just johtuu siitä, kun tämä tällainen tilannekuva, toiminta, mitä sitten tehtiin, niin se ei ikään kuin palvelut suunnittelua ja päätöksentekoa riittävässä määrin.

Matti: Suomi on rauhanturvaamisen suurvalta, näin on meillä totuttu sanomaan. Ja siinä ehkä vähemmälle huomiolle on jäänyt, että tämä rauhanturvaaminen on ollut etenkin ennen Suomen Nato-jäsenyyttä yksi tärkeimmistä keinoista ylläpitää Suomen puolustusvalmiutta, vankistaa suhteita erityisesti Yhdysvaltoihin ja Natoon ja muihin kumppanimaihin, kuten Saksaan. No viime syksynä Ulkopoliittinen instituutti totesi selvityksessään, että tätä sotilaallisten kumppanuuksien vahvistamisen puolta peiteltiin siinä Afganistanin päätöksenteossa jonkin verran. Ja pääasiassa Afganistaniin tosiaan menttiin näitten humanitaaristen ja jälleenrakentamisen perusteilla. Vaikuttavuuden kannalta, kummassa nähtiin eniten vaikutuksia, siinä, miten Suomi sai osallistumalla operaatioon vankistettua suhteita Yhdysvaltoihin ja länsiliittolaisiin, vai se, mitä ne afganistanilaiset lopulta tästä operaatiosta saivat?

Tapio: No tuohon vastaus on varmaan ihan selkeä, pläkkiselvä. Kyllä ne pysyvät vaikutukset tuli siitä ensin mainitusta, eli nämä Suomen suhteet näihin tärkeimpiin länsimaihin, ennen kaikkea Yhdysvaltoihin ja Natoon. Niin niissä saavutettiin pysyviä vaikutuksia, joista sitten oli sittemmin hyötyä jopa meille. Kun taas nämä paikallisten ihmisten auttamiseksi tehdyt toimet, niin niiden vaikutus jäi sitten loppujen lopuksi väliaikaiseksi. Että sitä kesti jonkun aikaa, siis vuosikausia kyllä. Mutta sitten kun siellä taas valta vaihtuu, niin se kaikki valuu hiekkaan. Ja loppujen lopuksi se vaikutus sillä puolella sitten jäi hyvin vähäiseksi. Tosin täytyy muistaa, että kyllähän siellä ehdittiin siis kouluttaa naisia eriasteisissa koulutuksissa ja tyttöjä kouluissa suuret määrät. Että kyllähän heille tietysti siitä jäi varmasti hyvät muistot ja ehkä sitten pystyivät sitä saamaansa koulutusta jatkossa hyödyntämään jollakin tavalla elämässään.

Matti: Minkälainen merkitys Suomen Nato-jäsenyydelle oli sillä, että me menttiin Afganistaniin?

Tapio: No mä sanoisin, ihan sen tarkemmin asiaa tuntematta, mutta sanoisin että sillä oli suuri merkitys. Se ehdottomasti nopeutti meidän Nato-jäsenyyssprosessia. Teki sen nopeaksi ja sujuvaksi, joka ei välttämättä olisi mennyt niin sujuvasti, ellei olisi oltu Afganistanissa niin monta vuotta Yhdysvaltojen liittolaisena. Kyllä se on ihan ilmeistä, että siitä oli se hyöty nyt sitten vähän myöhemmin.

Matti: Afganistanin operaatioissa tosiaan ensimmäisen kymmenen vuoden jälkeen tilanne alkoi muuttua vaikeampaan suuntaan. Kyseessä oli sen astisen historian ehkä vaikein operaatio, johon Suomi osallistui. Siellä kuoli kaksi suomalaista ja haavoittui viisitoista. Kuunnellaan tähän väliin hyvä kysymys Rauhanturvaajaliitolta. Sen esittää liiton tiedottaja Markus Malila.

Markus Malila: Afganistanin operaation eri vaiheissa käytiin kovastikin julkisuudessa keskustelua siitä, onko Suomi sodan osapuoli. Afganistan muutti tai ainakin muokkasi kriisinhallinnan käsitettä lähemmäksi sotaa. Miten tämä on otettu huomioon koulutettaessa sotilaita kansainvälisiin tehtäviin ja ennen kaikkea kotiutettaessa heitä sieltä?

Tapio: Mä en tarkkaan tiedä, mitenkä on otettu huomioon. Mutta tässä meidän raportissa yksi suositus on ehkä tähän problematiikkaan liittyvä. Mehän suositetaan, että tämä PTSD, tämä posttraumaattinen stressireaktio, niin sen aiheuttamiin ongelmiin pitäisi puuttua enemmän ja pyrkiä tunnistamaan nämä. Ja sitten saada aikaan kunnollista hoitoa niihin ongelmiin, mitä se on aiheuttanut joillekin. Siitähän on tietoa, että tällaisista on ollut sekä joillakin sotilaskriisinhallinnassa olleilla että sitten myöskin siviilipuolella olleilla. Mutta varsinaisista toimenpiteistä en osaa sanoa, onko mitään tehty. Mutta ennustan, että kyllä niitä tällaisien havaintojen jälkeen varmaan tehdään.

Matti: Onko meillä Naton jäsenenä enää tarvetta samalla tavalla käyttää rauhanturvaamista ulko- ja turvallisuuspolitiikan välineenä puolustusvalmiuden ylläpitämisessä ja suhteiden vahvistamisessa Yhdysvaltoihin ja länsiliittoumaan?

Tapio: No ei varmaan sillä tavalla kuin tässä Afganistanin kohdalla oli. Että nyt kun ollaan Natossa ja voi sanoa, että meidän suhteet näihin maihin, tärkeimpiin kumppani- ja liittolaisimaihin, niin ovat nyt niin hyvät kuin yleensä voivat olla, niin se peruste varmaan on nyt sitten poissa. Että nyt voidaan keskittyä ehkä sitten enemmän semmoisiin hankkeisiin tai operaatioihin, missä sitten oikeasti voitaisiin olla paikallisten ihmisten kanssa tekemässä heitä hyödyttäviä asioita, keskittyä ehkä sitten siihen. Yksi mahdollisuus on tietenkin se, että osallistuttaisiin taas YK:n rauhanturvatoimintaan, joka tässä on jäänyt aika vähille viime vuosikymmeninä. Että meidän toiminta on painottunut tähän tällaiseen EU:n tai Naton johtamaan kriisinhallintaan, joka on sitten astetta kovempaa toimintaa. Ja tämä tällainen perinteinen rauhanturvaamistyö on jäänyt vähän vähemmälle, että ehkä siihen voitaisiin jossain määrin palata.

Matti: Eli siniset kypärät takaisin päähän?

Tapio: Niin, mahdollisesti. Tosin YK:ssahan on kai semmoinen muutos ollut, että nykyään siellä tuppaa olemaan niin, että näissä operaatioissa rauhanturvaajia lähettävät maat on yleensä niitä lähialueen, sen alueen maita. Että vähemmän enää semmoisia kauempaa tulleita.

Matti: Että tällainen muutos näyttää olevan olemassa, että pyritään lähempää ja sieltä paikalliselta tasolta tuomaan ne ihmiset sinne paikalle, että ei kaukaa Pohjois-Amerikasta, Pohjois-Euroopasta?

Tapio: Joo. Siinä voi olla semmoinen, että se ehkä näyttää silloin paremmalta, kun sinne ei tulla kovin kaukaa tuomaan omia oppeja heille. Että ehkä ne paremmin ottavat sen avun vastaan, kun se tulee samalta kulttuurialueelta tulevista maista.

Matti: Niin ollaanko me Suomessa sorruttu kuvittelemaan, että vapautta, demokratiaa ja ihmisoikeuksia voisi viedä Afganistanin kaltaisiin maihin sotilaspuvussa rynnäkkökivääri olalla kriisinhallinnan nimissä?

Tapio: [pieni naurahdus] Vaikea sanoa onko ajateltu näin, mutta tältä se välillä on näyttänyt. Mutta kyllä mä edelleen uskon siihen, että suomalaiset paikalle päästyään näkevät kyllä, mitkä ne todelliset tarpeet siellä olisivat. Mutta se vaatisi juuri sitä, että pitäisi päästä itse vaikuttamaan siihen operaatioon, sen suunnitteluun jo perustamis- ja valmisteluvaiheessa. Silloin kun sitten mennään mukaan toisten tekemään kuvioon ja ryhdytään siellä toimimaan, niin siinä vaiheessa se on vähän myöhäistä päästä sitten enää vaikuttamaan niihin suuriin linjoihin.

[rauhallista musiikkia, musiikki vaimenee]

Matti: No kuten todettua, operaatio oli monen eri organisaation yhteisoperaatio, hieman vaikeasti hallittava sellainen. Tähän väliin sopii kuunnella hyvä kysymys, jonka on lähettänyt Afganistanissa ja Bosniassa palvellut kokoomuksen tuore kansanedustaja Pekka Toveri:

Pekka Toveri: Tämä raportti on mun mielestä hyvä ja siinä on hyviä johtopäätöksiä, ihan oikeita asioita. Nyt kun on heittäytynyt täältä operaattorimaailmasta sinne politiikan maailmaan, niin mun kuva kuitenkin on, että se suomalainen tekeminen hukkuu sinne suuriin organisaatioihin. Omana vertailukohtana, kun itse olin Afganistanissa, siellä oli suomalaisia sotilaita, siviilikriisinhallinnan ihmisiä, poliiseja, muita vastaavia, jotka toimi ihan eri alueilla, ihan eri organisaatioissa, teki ihan eri asioita. Ja sitten kun näiden kyseisten organisaatioiden tavoitteet ja strategiathan oli usein joko hyvin yleismaailmallisia, niihin on vaikea päästä kiinni, tai sitten ne on yksinkertaisesti niin, tehty ymmärtämättä lainkaan sen maan tilannetta ja ihmisten tarpeita, että niihin ei pääse kiinni. Niin olisiko parempi, että meillä olisi joku yksi yhteinen projekti? Esimerkiksi Afganistanissa ottaa yksi pienempi provinssi, johon keskittää kaikki suomalainen tekeminen. Ja oma kokemus on, että suomalaiset tuntee sen yleisön, ne paikalliset asukkaat, turvallisuusviranomaiset paljon paremmin, jolloin voidaan säätää se tekeminen sille tasolle, että se tuottaa mitä siellä ihan oikeasti tarvitaan. Eikä ne ole jonkun ison New Yorkissa toimivan organisaation tai muun vastaavan tuotteita. Jolloin sitten, niin kuin sanottu, olisi helpompi osoittaa, että on tuloksia saatu. Että me halutaan Suomen eduskunnalle esimerkiksi tuoda esille, että mitä saadaan aikaiseksi. Niin ehkä paikallisesti pienessä mittakaavassa, muttei ainakaan hukkuisi sinne isojen organisaatioiden juttuihin.

Tapio: Joo, tämä on ihan hyvä kysymys ja hyvä pointti. Tässä meidän hankkeessakin tästä keskusteltiin monessa yhteydessä. Ja me kyllä kannatetaan juuri tämäntyyppistä lähestymistä. Koska niin kuin tuossa Toveri totesi, niin meidän vähälukuisuuden takia ne vaikutukset on hyvin paikallisia ja pieniä ja hukkuvat siihen kokonaisuuteen. Että tällainen yksi selkeä vastuualue, pienikin riittäisi, jossa sitten suomalaiset voisivat koordinoitusti ja yhdessä paikallisten kanssa suunnitella mitä tehdään milloinkin ja missäkin. Tämä tuntuu erittäin hyvältä ajatukselta, hyvin kannatettavaa.

Matti: No jos mietitään tätä vaikuttavuutta. Niin nyt ne tavoitteet liikkuu hyvin ylätasolla, että oli vapautta, tasa-arvoa, hallinnon kehittämistä, demokratiaa. Miten sitä tavoitteiden asettamista pitäisi jatkossa ajatella uudella tavalla?

Tapio: Se onkin vaikea asia, koska monet tällaisista asioista on sellaisia, joita ei oikein voi mitata millään järkevällä tavalla. Siellähän laskettiin rakennettujen koulujen määriä ja kouluissa olleiden tyttöoppilaiden lukumääriä, tämäntyyppisiä. Että jonkinlaista yritystä tällaiseen mittaamiseen oli kyllä. Mutta esimerkiksi se, että minkälaisia vaikuttavuutta saavutetaan, eli pysyviä muutoksia, niin eihän sitä pysty mittaamaan oikein millään muuta kuin menemällä paikalle ja haastatteleamalla ihmisiä, että miltä heistä tuntuu. Ja tässähän oli sekin ongelma vielä, että näitä tavoitteita ei ollut yksiselitteisesti missään oikeastaan määrätty. Niitä kun lukee niitä dokumentteja, missä näistä tavoitteista puhutaan, niin sanamuodot vaihtelevat aika lailla. Että ei siellä mitään semmoista sovittua määritelmää ollut. Vähän puhujasta riippuen tuli uusiakin tavoitteita ja välillä jotkut painui taka-alalle ja sitten taas putkahti esille uudestaan eri muodossa keskusteluissa. Ja niitä oli tosiaan siis noitten vakauttamisen, jälleenrakentamisen ja muiden ohella sitten tosiaan näitä tällaisia kansallisia ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä. Kyllä niitä oli, että ei niitä kyllä siis mitenkään peitelty, mutta ne eivät vaan sitten keskustelussa aina olleet päällimmäisinä. Mutta kun lukee asiakirjoja ja dokumentteja, missä on näitä käsitelty, niin kyllä ne siellä kuitenkin tuodaan esille. Tuotu jopa tällaisia Suomen omaan turvallisuuteenkin liittyviä asioita, niin kuin esimerkiksi, että lähdetään terrorismia vastustamaan, koska hyödytään siitä epäsuorasti, estetään terrorismin sieltä leviämisen tänne. Ja siis tällaisia on ollut. Mutta tietysti nämä paikallisten auttamiseen liittyvät tavoitteet on olleet semmoisia, mitkä on helpommin ymmärrettäviä. Ja niillä poliitikot paremmin saavat suosiota ja tälle. Mutta ei näitä ulkopoliittisia länsisuhteisiin ja Nato-suhteisiin liittyviä tavoitteita mitenkään ole pidetty piilossa. Kyllä ne siellä monesti luettelossa viimeisenä mainitaan, että on semmoistakin hyötyä saaneet. Ja sitten tietenkin nämä puolustusvoimien valmiuksien kehittämiseen liittyvät tavoitteet, ne on olleet koko ajan esillä siellä, varsinkin puolustusvoimien taholla. Ja niin kuin todettiin, niin kyllähän siellä tuloksia jopa saavutettiin. Se on ihan kiistatonta.

Matti: Niin, tässäkin täytyy muistaa konteksti siinä mielessä, että ennen Venäjän hyökkäyssotaa Ukrainaan, niin Suomessa Nato-keskustelu oli hieman rajoittuneempaa, jos tällaisen ilmauksen siitä voisi sanoa. Ei ehkä ollut kovin poliitikolle eduksi perustella operaatioon osallistumista Nato- ja Yhdysvaltain suhteilla. Yhdysvallatkin joutui terrorismin vastaisen sodan aikana aika huonoon valoon lopulta.

Tapio: Joo, näinhän se oli. Mutta kyllä kuitenkin siis Suomessa tunnettiin aidosti solidaarisuutta Yhdysvaltoja kohtaan tämän 9/11-terrori-iskujen jälkeen, että kyllä ihan oikeasti haluttiin tukea heitä tässä tämmöisen tapahtuman jälkeen. Ja ei Yhdysvallat siis sinällään mitenkään huonossa maineessa ollut. Ja kyllä Yhdysvallat on näissä, tässä tavoitteista keskusteltaessakin tuotu esille ihan avoimesti monissa yhteyksissä.

Matti: Teidän näkemys on, että tulevaisuudessa Suomen olisi muutettava kriisinhallintaoperaatioiden painopistettä etäämmälle sieltä itse konfliktista. Vähemmän pölyä butseihin ja enemmän vaikuttamista juuri siellä suunnittelussa ja siinä, miten koulutetaan paikallisia kouluttamaan paikallisia. Tässä vaadittaisiin aika paljon sotilas-, siviili- ja kehitysnäkökulmien yhteensovittamista. Niin miten tällainen yhdistelmä saadaan vaikuttavaksi, ettei sorruta organisaatioiden byrokraatiaan ja keskinäiseen valtakamppailuun?

Tapio: Joo, siinä onkin haastetta kerrakseen. Se vaan pitäisi aloittaa se tulevien operaatioiden hahmottelu ja suunnittelu jo ennen kuin niitä on edes näköpiirissäkään. Että sitten kun tulee tämmöinen tilaisuus, niin sitten osattaisiin toimia oikein alusta lähtien. Se vaatii maaperän luomista täällä päässä ja yhteistyökuvioita. Ja erilaisten tiedonkeruujärjestelmien kehittäminen ja hallinnonalojen välistä saumatonta yhteen hiileen puhaltamista, jossa unohdettaisiin nämä silorajat välillä.

Matti: No vielä loppuun, meillä presidentinvaalit lähestyvät. Ja tässä on yksi keskeinen kysymys myös uudelle presidentille pohdittavaksi, että minkälaisen linjan Suomi tässä rauhanturvaamisessa ja kriisinhallinnassa tulevina vuosina ottaa. Minkälaista keskustelua tästä tulisi mielestäsi käydä?

Tapio: No tulisi ottaa varteen nämä meidän raportissa annetut keskeiset suositukset, joissa siis kehoitetaan juuri vaikuttavuuslähtöiseen suunnitteluun alusta lähtien. Ja sitten perustamaan se suunnittelu sen kohdealueen systeemiseen analyysiin, jossa ensin tutkitaan se alue perin pohjin, minkälainen se on, minkälaisia valtarakenteita, vuorovaikutussuhteita siellä on ja minkälaisia tarpeita siellä sitten olisi, ennen kuin lähdetään mihinkään pidemmälle. Että tämän suunnittelutyön tukeminen ja vahvistaminen, se olisi se, mihin tässä pyrittäisiin. Ja sitten meidän ehkä tärkein suositus on, että nämä tässäkin annetut suositukset otettaisiin varteen ja niitä ruvettaisiin oikeasti toteuttamaan. Mehän todettiin, että näitä samoja suosituksia on annettu viimeisten kymmenen vuoden aikana useammassakin aiemmassa raportissa, mutta niiden toimeenpanemiseksi ei ole tehty yhtään mitään. Että olisi korkea aika ryhtyä sanoista tekoihin.

[rauhallista musiikkia alkaa soimaan taustalla]

Matti: Kiitos haastattelusta Comprendumin tutkimusjohtaja Tapio Koskimies.

[rauhallista musiikkia, vaimenee taustalle]

Matti: Tässä jaksossa käsitelty valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisema raportti löytyy osoitteesta julkaisut.valtioneuvosto.fi. Kiitos kun kuuntelit. Ensi kertaan.

[rauhallista musiikkia, musiikki vaimenee]